

Guia docent

Identificació de l'assignatura

Assignatura / Grup	22143 - Trastorns del Llenguatge en Educació Primària / 11
Titulació	Grau d'Educació Primària (Pla 2013) - Tercer curs
Crèdits	6
Període d'impartició	Segon semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx / Edifici
Antònia Font Jordà antonia.font@uib.es	19:00	20:00	Dimarts	19/02/2019	28/05/2019	Guillem Cifre
	19:00	19:30	Dimecres	13/02/2019	03/07/2019	assignatura 22144- Aula A-16
Miquela Maria Sastre Vidal miquelasv@uib.es	16:00	16:30	Dijous	14/02/2019	04/07/2019	assignatura 22143- Aula A-11

Contextualització

L'assignatura '**Trastorns del Llenguatge en Educació Primària**' constitueix una assignatura optativa necessària per a l'obtenció de la Menció en *Audició i Llenguatge* en els estudis d'Educació Primària. Aquesta assignatura té com a objectiu l'estudi de les dificultats de comunicació i llenguatge que es poden observar en el contexte escolar.

Més concretament, ens centrarem en aprofundir sobre les dificultats de comunicació i llenguatge que podem observar a les etapes d'educació infantil i primària, i també a secundària. Donat que aquesta és una assignatura que necessita coneixements assolits a assignatures i matèries anteriors, es recomana, en primer lloc, realitzar una sèrie de lectures prèvies, necessàries per entendre i fixar diversos conceptes que anirem veient durant les unitats temàtiques. També, durant l'assignatura treballarem competències tant genèriques com específiques d'interès per al futur professional.

Respecte a la seva contextualització, aquesta assignatura pertany a la matèria d'**Audició i Llenguatge** que es troba dins del mòdul d'*Aprenentatge i desenvolupament de la personalitat* constitueix una optativa necessària (de 6 crèdits) per a l'obtenció de la Menció en Audició i Llenguatge, **a combinar posteriorment amb una altra optativa de 3 crèdits**. Com hem avançat, la matèria d'Audició i Llenguatge està formada per cinc assignatures: 'Trastorns del llenguatge en educació primària' (optativa necessària per menció), una de les següents optatives: 'Intervenció educativa en els problemes del llenguatge i l'audició' (optativa), 'Prevenició de les dificultats del llenguatge i l'audició' (optativa) i 'Sistemes alternatius de comunicació' (optativa) que, junt amb l'assignatura 'Dificultats específiques d'aprenentatge' de la matèria de 'Suport educatiu' i les pràctiques específiques de menció conformen la totalitat de la menció.

Pel que fa a l'interès d'aquesta matèria, els coneixements adquirits pel futur mestre de primària en aquesta assignatura dotaran a l'alumne de competències que li permetran comprendre quines són les característiques

Guia docent

i les habilitats comunicatives i lingüístiques de tot l'alumnat i quines dificultats de comunicació i llenguatge poden aparèixer en el context escolar, per tal de facilitar l'accés al currículum. Tot això, des d'una perspectiva inclusiva i col·laborativa.

Requisits

L'assignatura 'Trastorns del Llenguatge en Educació Primària' és una assignatura necessària per a l'obtenció de la Menció en 'Audició i Llenguatge'.

Recomanables

Es recomana que l'alumnat hagi realitzat les assignatures de 'Psicologia del desenvolupament en edat escolar', 'Dificultats específiques d'aprenentatge', 'Educació Inclusiva' i especialment, 'Intervenció psicoeducativa en les dificultats del llenguatge en el context escolar' que precedeixen en el pla d'estudis.

Competències

Específiques

- * 1.1.7. Ser capaç d'identificar dificultats del llenguatge oral i escrit i planificar la resolució de la situació educativa, així com orientar els pares. 1.1.8. Mostrar una actitud de valoració i respecte cap a la diversitat de l'alumnat, qualsevol que siguin les condicions o característiques d'aquest, i promoure aquesta mateixa actitud entre aquells amb qui treballi més directament. 1.2.10. Conèixer els processos d'interacció i comunicació a l'aula i el rol del professor com a facilitador d'aquests. 2.4.2 Comprendre els principis bàsics de les ciències del llenguatge i la comunicació i conèixer els fonaments lingüístics, psicolingüístics, sociolingüístics, pragmàtics i didàctics de l'aprenentatge de llengües. 2.4.3 Conèixer el procés d'aprenentatge i ensenyament del llenguatge oral i escrit i l'aplicació de diferents estratègies metodològiques que permetin atendre qualsevol dificultat que pugui aparèixer en el procés d'adquisició i ús.

Genèriques

- * 4.1.1. Capacitat d'anàlisi i síntesi. 4.2.3 Habilitats comunicatives i lingüístiques. 4.2.6. Capacitat de treballar en equip. 4.3.1. Aprenentatge autònom.

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

Aquesta assignatura està formada per **6 blocs dividits en 16 unitats**.

Continguts temàtics

Bloc 1. Desenvolupament de la comunicació i el llenguatge i currículum

Guia docent

- 1.1.. Desenvolupament de la comunicació i el llenguatge a l'edat escolar
- 1.2.. La comunicació i el llenguatge al currículum

Bloc 2. El perfil comunicatiu i lingüístic

- 2.1. Recollida i anàlisi de mostres de llenguatge
- 2.2. Elaboració del perfil comunicatiu i lingüístic

Bloc 3. Dificultats de llenguatge

- 3.1. Retard del llenguatge
- 3.2. Trastorn específic del llenguatge
- 3.3. Afàssia

Bloc 4. Dificultats de parla, fluidesa i veu

- 4.1. Retard i trastorns de la parla
- 4.2. Disfluències i disfèmia
- 4.3. Disfonia: higiene vocal

Bloc 5. Discapacitat auditiva

- 5.1. Aspectes bàsics de la sordesa
- 5.2. Pròtesis auditives, ajudes tècniques i sistemes de comunicació

Bloc 6. Dificultats de comunicació i llenguatge a altres discapacitats

- 6.1. Discapacitat intel·lectual
- 6.2. Trastorn de l'espectre autista
- 6.3. Discapacitat motriu
- 6.4. Trastorns emocionals i psiquiàtrics

Metodologia docent

La metodologia de treball de l'assignatura inclou activitats de **treball presencial i no presencial** amb l'objectiu de poder desenvolupar i avaluar les competències establertes anteriorment. Aquesta assignatura forma part del projecte *Campus Extens*, pel que s'incorporarà en la seva metodologia l'ús de la telemàtica, es flexibilitzarà l'ensenyament i s'inclouran activitats a distància. Així, s'utilitzarà la plataforma de teleeducació Moodle amb la qual l'alumnat tindrà a la seva disposició una comunicació en línia i a distància amb les professores, un calendari de notícies d'interès, documents electrònics, enllaços a Internet, qüestionaris, propostes de pràctiques de treball autònom tant individuals com de grup i resultats de l'avaluació contínua.

Volum de treball

L'assignatura '**Trastorns del Llenguatge en Educació Primària**' participa en el programa de teleeducació de Campus Extens. Per aquest motiu, el nombre d'hores de treball presencial per alumne passa de 75 hores

Guia docent

com a planificació inicial (50% de presencialitat per crèdit ECTS) a 50 hores (33.3% de presencialitat per crèdit ECTS).

Les hores presencials per a l'alumnat que cursi l'assignatura a les seues universitàries a Menorca i Eivissa corresponen als seminaris presencials, sessions de videoconferència i tutories individualitzades o en petit grup, que seran presentades al cronograma de l'Aula Digital abans de l'inici de l'assignatura, i s'ajustaran a les necessitats i possibilitats dels alumnes i de les professores.

En la següent taula es presenta la distribució d'hores segons les diferents activitats de treball presencial i de treball no presencial (o autònom) planificat.

Activitats de treball presencial (2 crèdits, 50 hores)

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Classes Magistral	Grup gran (G)	Mitjançant l'exposició, petits exercicis i vídeos, les professores establiran els fonaments teòrics de la matèria. A més, es proporcionarà informació, per a cada unitat didàctica, sobre el mètode de treball aconsellable i el material didàctic que farà servir l'alumnat per a preparar de forma autònoma els continguts. Aquesta modalitat es desenvoluparà de forma presencial, tant a les classes com als seminaris i videoconferències a Campus Extens Qualsevol actitud que obstaculitzi les dinàmiques d'aula (s'inclou l'ús de telèfons mòbils) podrà tenir repercussió sobre la nota final de l'assignatura, podent arribar a ser motiu de desqualificació.	50
Classes pràctiques	Activitats d'aplicació i lliurament de treballs	Grup mitjà (M)	Els alumnes seran avaluats de les activitats pràctiques plantejades a cada una de les unitats o blocs, algunes en format individual i d'altres en petits grups. L'alumne haurà consultar periòdicament el cronograma de l'assignatura, per tal de saber la data límit de lliurament dels treballs. Es realitzaran lectures, anàlisi de casos, activitats de reflexió, presentacions i comentaris d'articles, entre d'altres. Qualsevol actitud que obstaculitzi les dinàmiques d'aula (s'inclou l'ús de telèfons mòbils) podrà tenir repercussió sobre la nota final de l'assignatura, podent arribar a ser motiu de desqualificació.	0

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Aula Digital.

Activitats de treball no presencial (4 crèdits, 100 hores)

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Preparació de les unitats didàctiques	Una part del treball no presencial consistirà en la lectura dels textos especificats tant en la guia docent com també mitjançant l'aplicació telemàtica (Campus Extens).	50

Guia docent

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual o en grup	Preparació dels treballs pràctics	Un altra part important de l'activitat no presencial es destinarà a la realització de les pràctiques en grups petits.	50

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

Es proposen dos itineraris possibles:

Itinerari A: Modalitat presencial

Per seguir aquest itinerari serà un requisit indispensable l'**assistència obligatòria a les classes pràctiques** (mínim del 85%), a més del lliurament de les activitats previstes en l'assignatura i la realització de les proves d'avaluació establertes.

Itinerari B: Modalitat no presencial

Han de signar un contracte pedagògic els alumnes que no puguin assistir al percentatge de classes presencials establerts al reglament universitari per motius degudament justificats. En aquest cas l'alumnat no ha d'assistir obligatòriament a les classes i haurà de lliurar obligatòriament les activitats a través de Campus Extens i realitzar les proves d'avaluació establertes.

Indicacions per als grups A i B

Per aprovar l'assignatura s'ha d'obtenir un mínim de 5 punts sobre 10 tant a la prova d'avaluació com a la mitja de les activitats pràctiques. Si un alumne no lliura una de les activitats perdrà la nota corresponent a l'activitat. Si la lliura amb retard serà qualificada amb un màxim de 5 punts. Les dates de lliurament apareixeran en el cronograma o en el calendari de Campus Extens. Finalment, els estudiants que no assolixin la qualificació mínima de 5 punts per superar l'assignatura, podran fer-ho en el període d'avaluació extraordinària.

Qualsevol **actitud que obstaculitzi** les dinàmiques d'aula o que provoqui el mal funcionament de la classe podrà tenir repercussió sobre la nota final de l'assignatura, i podrà arribar a ésser motiu de desqualificació.

De la mateixa manera, el **plagi** d'alguna part o de la totalitat d'un treball (article 34 del Reglament Acadèmic de la Universitat de les Illes Balears) o copiar en un examen/prova també pot arribar a ser motiu de desqualificació. Una activitat fraudulenta implica: la inclusió en un treball de fragments d'obres alienes presentats de tal manera que es facin passar com a propis de l'alumne.

L'alumnat haurà de demostrar la competència lingüística oral i escrita amb els dos idiomes oficials de la Comunitat Autònoma.

Finalment, remarquem que la presència d'**errades ortogràfiques i/o gramaticals a qualsevol activitat acadèmica lliurada** per l'alumnat serà qualificada negativament.

Guia docent

Frau en elements d'avaluació

D'acord amb l'article 33 del Reglament acadèmic, "amb independència del procediment disciplinari que es pugui seguir contra l'estudiant infractor, la realització demostradorament fraudulenta d'alguns dels elements d'avaluació inclosos en guies docents de les assignatures comportarà, a criteri del professor, una menysvaloració en la seva qualificació que pot suposar la qualificació de «suspens 0» a l'avaluació anual de l'assignatura".

Classes Magistral

Modalitat	Classes teòriques
Tècnica	Proves objectives (no recuperable)
Descripció	Mitjançant l'exposició, petits exercicis i vídeos, les professores establiran els fonaments teòrics de la matèria. A més, es proporcionarà informació, per a cada unitat didàctica, sobre el mètode de treball aconsellable i el material didàctic que farà servir l'alumnat per a preparar de forma autònoma els continguts. Aquesta modalitat es desenvoluparà de forma presencial, tant a les classes com als seminaris i videoconferències a Campus Extens. Qualsevol actitud que obstaculitzi les dinàmiques d'aula (s'inclou l'ús de telèfons mòbils) podrà tenir repercussió sobre la nota final de l'assignatura, podent arribar a ser motiu de desqualificació.

Críteris d'avaluació

Percentatge de la qualificació final: 50% amb qualificació mínima 5

Activitats d'aplicació i lliurament de treballs

Modalitat	Classes pràctiques
Tècnica	Treballs i projectes (no recuperable)
Descripció	Els alumnes seran avaluats de les activitats pràctiques plantejades a cada una de les unitats o blocs, algunes en format individual i d'altres en petits grups. L'alumne haurà consultar periòdicament el cronograma de l'assignatura, per tal de saber la data límit de lliurament dels treballs. Es realitzaran lectures, anàlisi de casos, activitats de reflexió, presentacions i comentaris d'articles, entre d'altres. Qualsevol actitud que obstaculitzi les dinàmiques d'aula (s'inclou l'ús de telèfons mòbils) podrà tenir repercussió sobre la nota final de l'assignatura, podent arribar a ser motiu de desqualificació.

Críteris d'avaluació

Percentatge de la qualificació final: 50% amb qualificació mínima 5

Recursos, bibliografia i documentació complementària

A més de les lectures recomanades per a cada capítol, us posem a l'abast un llistat de referències que us poden ajudar a complementar els temes de l'assignatura.

Bibliografia bàsica

- A.A.V.V. (2004). L'ús del llenguatge a l'escola. Propostes d'intervenció per a l'alumnat amb dificultats de comunicació i llenguatge. Generalitat de Catalunya.
- Acosta Rodríguez, V i Moreno, AM. (1999). Delimitación conceptual entre retraso y trastorno específico del lenguaje, en Dificultades del lenguaje en ambientes educativos pp. 19-25. Barcelona: Masson
- Acosta Rodríguez, V. (2003) Las prácticas educativas ante las dificultades del lenguaje: Una propuesta desde la acción. Barcelona: Masson.
- Aguado, G.; Ripoll, J.C.; Domezáin, M. J. (2007). Comprender el lenguaje haciendo ejercicios. Madrid: Entha Ediciones S.L.

Guia docent

Aguado, G. (2010). El desarrollo del lenguaje de 0 a 3 años. Bases para un diseño curricular en la Educación Infantil. Madrid: Ed. CEPE.

Aguilar Mediavilla, E. (2004). AREPA: Anàlisi del retard de la parla. Barcelona: Edicions i publicacions UB.

Andreu, Ll. (coord.); Aguado, G.; Cardona, M.C.; Sanz-Torrent, M. (2013). El trastorno específico del lenguaje: diagnóstico e intervención. Barcelona: Editorial UOC.

Calleja, M. (2018). Sistemas de comunicación alternativa y aumentativa. Málaga: Aljibe.

Cervera, J. F.; Ygual, A.; Baixauli, I.; Herrero, R.; Rico, C.; Senent, N. (2011). Perfiles de desarrollo del lenguaje. Madrid: Entha.

del Río, M. (2006). Trastornos del desarrollo (eds: María José del Río i Vicenç Torrens). Madrid: Pearson.

Narbona, J. i Chevrie-Müller, C. (2003). Bilingüismo en el niño, en El lenguaje en el niño: desarrollo normal, evaluación y trastornos. Barcelona: Masson-Elsevier.

Pérez, E. (2013). Diagnóstico e intervención en las dificultades evolutivas del lenguaje oral. Barcelona: Lebón.

Pérez, E.; Serra Raventós, M. (1998): Anàlisi del retard del llenguatge: ARELL. Barcelona: Ariel.

Sánchez, M. (1999). Aprenent i ensenyant a parlar. Lleida: Pagès.

Bibliografia complementària

Acosta Rodríguez, V. (2006). La sordera desde la diversidad cultural y lingüística. Construyendo centros inclusivos en la educación del alumnado con sordera. Barcelona: Masson.

Acosta Rodríguez, V. i Moreno Santana, A. (1999). Dificultades del lenguaje en ambientes educativos: Del retraso al trastorno del lenguaje. Barcelona: Masson.

Acosta Rodríguez, V., Bigenzahn, W. i Moreno Santana, A. M. (2003). Dificultades del lenguaje, colaboración e inclusión educativa. Manual para logopedas, psicopedagogos y profesores. Barcelona: Masson.

Aguilar Alonso, A. i Aguilar Mediavilla, E. (2004). La persona con trastornos del lenguaje, del habla y de la voz. Barcelona: PPU.

Avedaño, F. i Miretti, M. L. (2007) El desarrollo de la lengua oral en el aula. Estrategia para enseñar a escuchar y hablar. Sevilla. MAD.

Barragan, C., Camps, A., Cardona, C., Ferrer, J., Larreula, E., López del Castillo, L., Morera, M., Nussbaum, L., Peliquín, F., Rodeiro, M., Ruiz Bikandi, U., Sánchez Cano, M., Vilà i Santasusana, M. i Vilardell, C. (2005). Hablar en clase: Cómo trabajar la lengua oral en el centro escolar. Barcelona: Graó.

Bishop, D. i Leonard, L. (2000). Speech and language impairments in children: Causes, characteristics and outcome. Philadelphia: Psychology Press.

Contreras González, M. C. (2004). Dificultades de lenguaje y aprendizaje escolar: Actuación colaborativa de logopedas, psicopedagogos, profesores y padres de alumnos. Granada: Grupo editorial universitario.

Del Río Pérez, M. J. i Gracia García, M. (2000). Psicopedagogía de la lengua oral. Barcelona: Edicions de la UOC.

Del Río Pérez, M. J. i Pujol Berché, M. (1999). La llengua oral a l'escola, Una introducció. Barcelona: Edicions de la UOC

Jiménez Ortega, J. (2005). Problemas de lenguaje: Prevención y recuperación: Guía para profesores. Madrid: la tierra hoy.

Mackay, G. i Aderson, C. (2002). Enseñando a niños con dificultades pragmáticas de comunicación: Intervención en el aula. Madrid: Entha Ediciones.

Manolson, A. (2007). Hablando nos entendemos los dos: Una guía para padres sobre como ayudar a sus hijos a comunicarse. Toronto: The Hanen centre.

Monfort, M. i Juárez, A. (2001). Estimulación del lenguaje oral. Un modelo interactivo para niños con necesidades educativas especiales. Madrid: Entha.

Owens, R. (2009). Language disorders: A functional approach to assessment and intervention. Boston: Allyn & Bacon.

Paul, R. (2007). Language disorders from infancy through adolescence: Assessment and intervention. Saint Louis: Elsevier.

Guia docent

Puyuelo Sanclemente, M., Torres, S., Santana, R., Segarra, M. i Vilalta, E. (2002). Intervención del lenguaje: metodología y recursos educativos. Aplicaciones específicas a la deficiencia auditiva. Barcelona: Masson.

Ripoll, R.; Teixidor, M. (2005). La Llengua oral a l'escola: 10 experiències didàctiques. Barcelona: GRAO.

Rodríguez Romero, M. P. i Rodríguez Mayorga, F. (2007). Ayudamos a hablar: Programa de estimulación y prevención de dificultades en el lenguaje oral en educación infantil. Sevilla: Fundación ECOEM.

Serra, M., Serrat, E., Solé, R., Bel, A. i Aparici, M. (2000). La adquisición del lenguaje en las lenguas Castellana y Catalana. Barcelona: Ariel.

Vilardell, C. (2005). Hablar en clase: Como trabajar la lengua oral en el centro escolar. Barcelona: GRAO.

Altres recursos

Webgrafia:

<http://estudis.uib.cat/grau/primaria/>. *Accés al Pla d'Estudis d'Educació Primària.*

Ardila A. (2006). Las Afasias. (Gratis on-line www.compumedicina.com/libros/lib_010206.htm). *Llibre gratuït sobre afàsies.*

<http://www.ehu.es/HEB/la%20mente%20bilingue.htm>. *Bloc sobre la ment bilingüe.*

<http://childes.psy.cmu.edu/>. *Base de dades CHILDES.*

<http://www.youtube.com/watch?v=WQ4D5D4WtgU>. *Enllaç a videos en Youtube sobre na Jenny, la nena que va esser deprivada de contacte social durant els primers anys de la seva vida.*

http://www.bcbl.eu/activities_and_seminars. *Portal web del BCBL: Basque Center on Cognition, Brain, and Language.*

<http://www.hf.uio.no/iln/english/research/events/conferences/isb8/>. *Plana web del Congrés International Symposium on Bilingualism.*

<http://www.ondaeduca.com/index.php>. *Plana web d'Onda Educa, dedicada a confeccionar materials per Educació Especial, Logopèdia etc.*

<http://www.caib.es/sites/diversitat/ca/inici-56096/> *Servei d'atenció a la diversitat de la Conselleria d'Educació i Universitat.*

<http://aulabierta.arasaac.org/> *Web sobre comunicació augmentativa i alternativa*

